

Palveluja omalla kielellä

– perustyöstä erityispalveluihin

Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus puuttuu palveluketjujen puutteisiin, jotta ruotsinkielinen väestö saisi sosiaalipalvelut omalla kielellään.

”Ruotsinkielinen lapsi voi joutua suomenkieliseen sijaisperheeseen.

Kun elämässä kaikki muuttuu sijoituksen takia, on julmaa, että kielikin vaihtuu. Ehkä tärkein tehtävämme on rakentaa ruotsinkielisiä palveluketjuja ja varmistaa, että kielilaki toteutuu sosiaalipalveluissa”, **Mirjam Kalland** sanoo. Hän työskentelee toimitusjohtajana ruotsinkielisessä sosiaalialan osaamiskeskuksessa.

”Ruotsinkielisiä päihdepalveluita on liian vähän. Esimerkiksi terapiassa äidinkielenään ruotsia puhuva ei saa monia asioita kunnolla sanotuksi suomeksi”, Kalland listaa palveluiden puutteita.

”Pienissä ruotsinkielisissä kunnissa peruspalvelut saa omalla äidinkielellä, mutta erityis- ja kriisipalveluista on pulaa. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyä on vaikea selvittää, jos ei löydy sosiaalityöntekijää, joka haastattelisi lasta ruotsiksi. Näissä tilanteissa tarvitaan vähintään seutuyhteistyötä”, Kalland sanoo.

Kaikki ei ole hyvin Muumilaaksossa

Julkisuudessa korostetaan alin omaa ruotsinkielisten yhteisöjen toimivuutta – sitä, kuinka

tiivit yhteisöt suojaavat ihmisiä sosiaalisilta ongelmilta. Kallandin mukaan tämä on vain toinen puoli totuudesta:

”Elämä ei ole pelkästään ruusuista Muumilaaksossa. Kyläyhteisöt ovat niin tiiviitä, ettei ongelmista ilmoiteta. Joskus yhteisö riittää lapselle tueksi. Kun kotona asiat ovat huonosti, on aina turvallinen aikuinen, jonka luo voi mennä. Esimerkiksi perheväkivaltaan naapuriapu ei kuitenkaan riitä.”

”Ruotsinkielisiä lapsia otetaan vähemmän huostaan kuin suomenkielisiä, mutta monissa perheissä on vakavia lastensuojeluongelmia. Tämä on tullut esiin osaamiskeskuksen lastensuojelutyöryhmän työnohjauksessa. Päihdeongelmia on yhtä paljon kuin suomenkielisilläkin. Erityisesti minua huolestuttaa nuorten päihteidenkäyttö.”

Käytäntö ja tutkimus yhteen myös henkilökohtaisella tasolla

Kalland on kasvatustieteistä väitellyt lasten kehityksen ja lastensuojelun asiantuntija. Nyt hän opiskelee lasten psykoterapeutiksi ja ottaa lapsiasiakkaita vastaan. Hän toimii myös tutkijana, kouluttajana ja työnohjaajana.

”Minusta pitää säilyttää ihan oikea kosketus ruohonjuurita-

TELLA SAARINEN

Mirjam Kalland huomauttaa, että osaamiskeskuksia ei ajateltu vain ministeriön tavoitteiden toteuttajiksi vaan luoviksi sosiaalipolitiikan toimijoiksi. Tämä painotus voisi hänen mielestään tulla enemmän esiin.

soon. Pidän tärkeänä sitä, että kontakti asiakkaiden arkeen säilyy kaikilla osaamiskeskuksen työntekijöillä.”

”Käytännön työ, tutkimus ja koulutus voivat lähestyä toisiansa vain, jos samat ihmiset tekevät niitä osana työtään. Esimerkiksi osaamiskeskuksen varhaiskasvatuksen hankkeessa hel sinkiläisessä päiväkodissa työntekijät saavat koulutusta ja työnohjausta, mutta joutuvat myös viemään ne käytännön

työhön. Kukaan ei saa osallistua pelkkään koulutukseen, sillä silloin se jää vain teoriaksi.”

Kalland muistuttaa, että alun perin osaamiskeskustoiminnassa korostettiin tutkimuksen merkitystä. Kun voimavaroja ei ole saatu, sen osuus on rapistumassa. ”Toivottavasti tämä on vain tilapäinen pulma. Jos kehitetään uusi työmalli, sen vaikuttavuutta on tutkittava.”

Kuntien sosiaalityön puolestapuhuja

Osa kunnista tuntee jo osaamiskeskusten omakseen. Ne pitävät sitä tärkeänä kuntien sosiaalityön puolestapuhujana ja neutraalina yhteistyökumppanina. Osaamiskeskusten uskotaan varmistavan sen, että ruotsinkielisiin kuntiin saadaan hankkeita ja osaamiskeskuksesta saa tukea hankesuunnitelmien tekoon. Kalland myöntää kuitenkin, että kuntien luottamuksen vahvistamisessa on vielä tekemistä.

Toiminnassa ovat innokkaasti mukana pääkaupunkiseudun lisäksi Turunmaa ja Uusimaa, joissa keskuksella on työntekijöitä. Ahvenanmaan kunnat ovat toiminnasta yhä kiinnostuneempia, vaikka sosiaalialan kehittämishanke ei sido niitä. Pohjanmaan kunnat on tavoitettu heikoimmin.

”Ehkä identifiointuminen alueelliseen osaamiskeskukseen on helpompaa kuin valtakunnalliseen. Suomenruotsalaisten kulttuuri vaihtelee maan eri osissa. Emme ole yhtenäinen ryhmä. Yhteisten sävyjen löytäminen vie aikaa, vaikka meillä on yhteinen kieli”, Kalland pohtii.

Hyvä idea voi kaatua niukkoihin resursseihin

Paperilla sosiaalialan osaamis-

keskuksilla on tärkeä tehtävä asiassa kuin asiassa. Kalland huomauttaa, että se mihin pienillä resursseilla pystytään, on kuitenkin toinen juttu. ”Emme esimerkiksi pysty laatimaan kehittämissuunnitelmia yhdessä kaikkien alueemme kuntien kanssa.”

”Työntekijöiden jatkuva vaihtuminen ja alituinen projektirahan hakeminen on rasittavaa. Niukat voimavarat ovat haaste koko osaamiskeskusjärjestelmälle, joka sinänsä on merkittävä innovaatio. Jos keskuksia ei rahoiteta kunnolla, koko hyvä idea katoaa.”

”Sosiaalialan kehittämishanke ja terveyshanke saavat vuodessa yli 50 miljoonaa euroa, kun yhdeksän sosiaalialan osaamiskeskusta jakaa keskenään kolme miljoonaa euroa. Tässä on jonkinlainen epäsuhta, kun keskuksille on kuitenkin annettu valtavasti tehtäviä.”

Kallandin mielestä osaamiskeskusten tehtäväksi sopisivat paikallisten projektien tutkimus ja arviointi, sillä keskuksilla on niihin hyvä tuntuma. Stakes voisi arvioida suurempia kokonaisuuksia, kuten koko lastensuojeluhanketta. ”Tähänkin tarvittaisiin lisää rahaa.”

Erja Saarinen

Osaamiskeskus på svenska

Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, palvelee ruotsin- ja kaksikielisiä sosiaalialan ammattilaisia. Toiminta-alue käsittää enimmäkseen rannikolla sijaitsevia ruotsinkielisiä ja kaksikielisiä kuntia idän Loviisasta pohjoisen Kokolaan saakka. Alueeseen kuuluu myös Ahvenanmaa.

Osaamiskeskusta johtaa kasvatustieteiden tohtori **Mirjam Kalland**. Toinen kokoaikainen vakituinen työntekijä on Turunmaalla työskentelevä projektipäällikkö **Eini Pihlajamäki**. Lisäksi keskuksella on puolipäiväinen sihteeri. Projekteissa on kymmenisen työntekijää.

Keskuksen toimisto on Helsingissä. Alueellisia yksiköitä on itäisellä Uudellamaalla ja Turunmaalla. Eri alueilla on alueelliset neuvostot, jotka laativat yhdessä seutukehittäjien kanssa sosiaalipalvelujen alueelliset kehittämissuunnitelmat.

Osaamiskeskukseen kuuluu myös Helsingissä sijaitseva Mathilda Wrede -klinikka. Se tarjoaa sosiaalityöntekijöille mahdollisuuden irrottautua aika ajoin omasta työstään vaikkapa tekemään tutkimusta. Klinikka on perustettu yhdessä Helsingin kaupungin ja yliopiston kanssa.

Osakkaina kuntia, järjestöjä ja oppilaitoksia

Osaamiskeskus on osakeyhtiö, jonka osakkeenomistajina on 38 kuntaa, Kärkullan kuntayhtymä, kuusi järjestöä ja viisi koulutusyksikköä, muun muassa Åbo Akademi ja ruotsinkieliset ammattikorkeakoulut.

Osakkaina eivät ole kaikki ruotsin- tai kaksikieliset kunnat. Osa niistä on mukana alueensa suomenkielisessä osaamiskeskuksessa tai sekä ruotsin- että suomenkielisessä keskuksessa. Osa kunnista ei ole mukana minkään osaamiskeskusten toiminnassa.

Kunnilta ei kerätä maksuja vaan toiminta katetaan 70 prosenttisesti projektirahoituksella. Loppu on valtionosuutta.

Lapset vahvoilla hankkeissa

Osaamiskeskus organisoii ja hallinnoi useita hankkeita. Niistä monet keskittyvät lapsiin. Pääkaupunkiseudulla on meneillään muun muassa läheisneuvonpitoon, päivähoitoon ja lastensuojelun asiakaina oleviin vauvoihin keskittyvät hankkeet. Keskuksella on myös päihdehuolto, vanhustenhuoltoa ja vammaispalveluita kehittäviä hankkeita.

Osaamiskeskus järjestää koulutusta ja seminaareja. Se tarjoaa konsultaatiota lastensuojelukysymyksiin ja oikeudellisiin ongelmiin. Projekteissa mukana oleville annetaan työnohjausta. Tarjolla on myös läheisneuvonpitopalveluita.

Hankkeet eivät rajaudu tiukasti ruotsin- tai kaksikielisille. Esimerkiksi itäisellä Uudellamaalla oli projekti, jonka nimi oli Gränsöverskridande samarbete inom det sociala området, joka ylitti paitisi kunta- ja hallintorajat myös kielirajat. Monissa hankkeissa tehdään yhteistyötä alueen suomenkielisen osaamiskeskusten kanssa. Aina ei tarvita erillisiä ruotsinkielisiä projekteja.

Nettisivuilla asiantuntija- ja termipankki

Hajallaan oleviin kuntiin ja keskuksen työntekijöihin pidetään yhteyttä paljolti tietoverkkojen välityksellä. Osaamiskeskusten postituslistalla on lähes 500 ihmistä, nettisivuja kehitetään koko ajan ja videoneuvottelulaitteita käytetään paljon.

Monipuolisilta nettisivuilta löytyy asiantuntijapankki ruotsinkielisistä sosiaalialan asiantuntijoista, joita voi kutsua esimerkiksi kouluttajiksi tai työnohjaajiksi. Sivuille on myös juridisten termien tietopankki, jossa käsitteet ovat ruotsiksi ja suomeksi ja ne on myös selitetty.

*Ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskusten kotisivu
www.fskompetenscentret.fi*

Ruotsinkielisiä eniten Uudellamaalla

Ruotsinkielisiä on vajaa 6 prosenttia Suomen väestöstä, noin 300 000 henkilöä. Eniten heitä on Uudellamaalla.

Suomen 444 kunnasta 19 on ruotsinkielistä ja 44 kaksikielistä. Suomenkielisistä kunnista muun muassa Hyvinkäällä, Kotkassa, Oulussa, Porissa ja Tampereella on vireä ruotsinkielinen vähemmistö.

Keskeisiä ruotsinkielisiä sosiaalialan järjestöjä ovat Finlands Svenska Socialförbundet, lastensuojelujärjestö Barnavårdsföreningen i Finland, kehitysvammajärjestö Förbundet De utvecklingsstördas Väl ja kansanterveysjärjestö Samfundet Folkhälsan.

Sosiaalialan koulutusta tarjoavat ruotsiksi Åbo Akademi ja Helsingin yliopistossa Svenska social- och kommunal högskolan sekä ammattikorkeakoulut Nylands Svenska Yrkeshögskolan Arcada, Svenska yrkeshögskolan ja Yrkeshögskolan sydväst.